

ZBOG ISTINE

NA DANAŠNJI DAN 10. TRAVNJA 1941. PRVI ČETNIČKI ZLOČINI NAD HRVATSKIM CIVILIMA

IZVOD IZ KNJIGE → Damir Borovčak: Voliš li Hrvatsku? (Vlastita naklada, Zagreb 2007.)

Srbi su započeli ratne zločine 1941.

Proglašenje hrvatske države u Bjelovaru

Početak ove godine Parlamentarna skupština Vijeća Europe donosi Rezoluciju br. 1481 o nužnosti osude zločina totalitarnih komunističkih režima. Početkom ove godine u Poljskoj se provodi lustracija suradnika komunističkog režima, od diplomacije do svećenstva. U Hrvatskoj ništa novo, sve ostaje po starom: državna se vlast zaklinje u europske standarde i ne mari o rezolucijama Vijeća Europe. Rezolucija 1481 uredno se stavlja *ad acta*, a političari i mediji su suglasni: lustracija je u Hrvatskoj »zakasnjela i nepotrebna«. Tako na zapadnom Balkanu obrasci iz komunizma ostaju na snazi do daljnjega. Potvrđuje se to najnovijim primjerima ignoriranja povijesnih istina, smrtno opasnih u komunizmu. Što se primjerice 8. travnja ove godine dogodilo u Donjim Mostima? Na otkrivanju prevažnog spomenika o istini i povijesnim činjenicama, odana je počast hrvatskim seljacima koji su 1941. postali prve civilne žrtve ratnog zločina nad Hrvatima. Gdje su tog dana bili ministri i predsjednik hrvatske vlade? Gdje je tog dana bio predsjednik-građanin? Što su o tom

događaju napisali i izvijestili hrvatski mediji? Nitko ništa, kao da se ništa nije ni dogodilo! A u Donjim Mostima obilježen je događaj, iznimno važan za hrvatsku povijesnu istinu!

Priča počinje potkraj ožujka 1941., kada je u Beogradu pala Vlada bivše Kraljevine Jugoslavije, za kralja je postavljen maloljetni kralj Petar Karađorđević, a za kraljeva opunomoćenika knez Pavle... Nakon više od dvadeset godina krvave velikosrpske diktature, represije i tlačenja Hrvata, događaji kulminiraju nakon njemačke objave rata Beogradu 6. travnja 1941. godine. Ne čudi neraspoloženje hrvatskog naroda prigodom proglašenja opće mobilizacije. Dok se obavljaju pripreme za rat, nastaje opći kaos, posebno u pograničnim mjestima. U Bjelovar, tada jako vojno središte, početkom travnja 1941. stižu srpski dobrovoljci, zvani srpski komite, sa zadatkom podrške starojugoslavenskoj vojsci. Za obranu represivne srpske države Hrvati nisu imali ni želje, ni interesa jer je njihovo nezadovoljstvo prema srpskoj državi i vojsci doseglo je vrhunac, pa je pobuna bila na pomolu. Starojugoslavenska vojska našla se u rasulu. U jedinicama je streljivo podijeljeno samo Srbima.

U noći 7./8. travnja 1941. u Velikom Grđevcu, nedaleko od Bjelovara, pobunio se 108. pričuvni puk, sastavljen od Hrvata iz toga kraja. Pod vodstvom narednika Čveka 108. puk uspijeva doći do streljiva i 8. travnja samoinicijativno kreće prema Bjelovaru. Na putu im se pridružuje i 40. dopunski puk poručnika Supančića. Uz pomoć hrvatskoga građanstva, vojnici slamaju otpor preostale vojske i srpskih žandara u Bjelovaru. Organizirane su grupe građana i mladeži u gradu, koje pomažu pri preuzimanju vojnih objekata pod hrvatski nadzor. Pritom su poginula četiri hrvatska vojnika. Nakon tih događaja uspostavlja se hrvatska narodna vlast, te se u Bjelovaru proglašava Hrvatska država. Zbilo se to 8. travnja 1941., dva dana prije nego što je u Zagrebu proglašena Nezavisna Država Hrvatska. Bilo je to prije svih drugih događaja za koje se još danas optužuje Hrvatska. U bjelovarskom kraju uspostavljena je hrvatska vlast i proglašena slobodna Hrvatska država, spontano, kao pravi odraz volje hrvatskog naroda za vlastitom državom. Dogodilo se to bez Nijemaca i Talijana, bez bilo čijega fašizma, bez bilo kakvoga komunizma, bez partizanskih šumskih ustanaka! Ali tada, kao i poslije u nedavnoj hrvatskoj povijesti, velesrbi i orjunaši pokušavaju u krvi ugušiti slobodan izbor hrvatskog naroda.

U Bjelovaru je nastalo opće oduševljenje, bez ikakvih nereda. Proglašenje je bilo nevjerojatan doživljaj, narod je iz okolice Bjelovara s hrvatskim zastavama dolazio u grad pjevajući hrvatske pjesme i kličući novouspostavljenoj hrvatskoj državi. Događaji su tekli spontano i dostojanstveno. Izvještene su hrvatske zastave na svim kućama u gradu, a mladež je vijest o tom događaju prenosila po selima bjelovarske okolice. Iz Bjelovara su 8. travnja krenuli Milan Bačani i Đuro Matijašić noseći hrvatsku zastavu. U selu Hrgovljani pokraj Bjelovara dočekani su iz zasjede od srbočetnika, te su uz poginula četiri vojnika postali prvomučenici novoproglašene hrvatske države. Poginuli su časno i slavno, noseći hrvatski barjak slobode. Tako su pred Uskrs 1941. u bjelovarskom kraju započeli prvi ratni zločini nad hrvatskim civilima. O tim se zločinima ni danas dovoljno ne govori, šuti se od

strane aktualne politike i javnost o tome gotovo ništa ne zna. To ni danas ne prikazuje HTV, o tome ne izvješćuje dnevni tisak. Ti se događaji jednostavno prešućuju, o njima se već uobičajeno ne uči u hrvatskim školama. Njih izbjegavaju hrvatski političari, njima se ne bavi hrvatska diplomacija u ime tumačenja hrvatske istine o nacizmu ili fašizmu. Opća medijska i politička nezainteresiranost potvrdila se još jednom povodom 65. obljetnice tih krvavih događanja, pri komemoraciji u Donjim Mostima 8. travnja 2006. godine.

U Donjim Mostima 8. travnja 2006. održana je komemorativna svečanost i otkrivanje spomenika prvomučenicima za slobodu i samobitnost Hrvatske države. Šezdeset i pet godina nakon početka Drugog svjetskog rata otkriven je spomenik istine, spomenik svjedočanstva o početku srpskih ratnih zločina u Hrvatskoj 1941. Događaje iz tog vremena detaljno je opisao Zdravko Ivković, predsjednik Matice hrvatske ogranak Bjelovar. Ivković je jedan od najupornijih istraživača ratnog i poratnog razdoblja Bjelovarsko-bilogorske županije i vrlo je zaslužna osoba za otkrivanje istine o tom vremenu. Poticajem Matice hrvatske ogranak Bjelovar formiran je i Odbor za podizanje spomen-obilježja prešućivanim hrvatskim žrtvama Drugog svjetskog rata i poraća na području županije. Posebno je povijesno značajan taj spomenik u Donjim Mostima, jer se značaj dana 10. travnja 1941. objašnjava na drugačiji način. Događaji koje je opisao i tumačio Zdravko Ivković na otkrivanju spomenika detaljno su opisani i u posebnoj knjižici *Spomen slovo uz otkrivanje spomenika...* (MH, ogranak Bjelovar, 2006).

Nakon njemačke objave rata 6. travnja 1941. glas o pobuni hrvatskih vojnika u 108. puku širio se u redovima srpske vojske. Kod Srba to izaziva mržnju i bijes. Starojugoslavenska vojska se rasipa, a srpske postrojbe dobivaju iz Beograda zapovijed ugušiti ustanak u Bjelovaru. Već 9. travnja 1941. srbočetnici u Bjelovaru i bližoj okolici pojedinačno ubijaju osam hrvatskih civila. Bio je to samo uvod u krvave srpske pokolje koji će uslijediti. Istog dana srpski 2. konjički puk *Car Dušan Silni* iz Virovitice povlači se s položaja iz sela Peteranca, gdje je prethodno ubijeno petero nedužnih hrvatskih seljaka. Srpski 2. konjički

puk prenoćio je u mirnom selu Donjim Mostima, oduvijek nastanjenim samo Hrvatima katolicima. Bio je Veliki četvrtak 10. travnja 1941., kada su oko podne ispred župne crkve Benedikta započeli krvavi uskrсни dani. Bespomoćni hrvatski seljaci nagovarali su srpsku vojsku da se ostave oružja i da mirno pođu svojim kućama u Srbiju. Najednom je zapucalo, a ispred crkve ostao je mrtav seljak Josip Kovačić. Jedan od srpskih zapovjednika naredio je da se krene u potjeru za seljacima koji su se razbježali, te da ih se pohvata i ubije. Pronalazili su ih po tragovima u snijegu, koji je tog proljeća bio obilan. Tako su u blizini crkve došli u kuću Stjepana Ružmana, gdje su pronašli skrivene Boltu Pavlovića i Ludviga Rupića. Pavlovića su odmah ubili. Rupića, koji je pri pokušaju bijega slomio nogu, ubili su poslije sa Stjepanom Hercegom, kojeg su našli u susjednoj štali. Potom su vlasnika kuće Stjepana Ružmana pretukli, tako da je nakon nekog vremena umro. Josip Bugarin, Boltu Seđak i Stjepan Šifkorin nisu bježali i nisu se skrivali, ali su ipak ubijeni na seoskom putu. Nekim čudom Ivan Rupić iz Srednjih Mosti, tada star 28 godina, preživio je teško ranjavanje. Pobješnje li Srbi istjeruju iz kuće Valenta Rupića i njegova 17-godišnjeg sina Franju Rupića, zeta Davorina Martina Blažekovića i njihova kuma Andriju Peveca. Tjeraju ih pješice cestom po snijegu u smjeru Kapele. Andriju Peveca izuli su i bosonogog vezali konju za rep. Padao je pod konje, dok nije klonuo i tada su ga ubili. Valent Rupić, Blaž Pintarić i još neki seljani morali su ići na čelu kolone kao taoci. Ivan Blažeković napustivši vojsku vraćao se iz Velikoga Grđevca u Moste, dok ga u selu Zrinska nisu susreli srpski konjanici i zaklali ga. Pred grobljem u selu Kapela ubili su 17-godišnjeg Franju Rupića i Davorina Martina Blažekovića. Istoga dana Srbi su kraj Kapele naišli na Josipa Rožmarića iz Koprivnice, te su i njega ubili. Nakon toga krvavog pokolja nad hrvatskim seljacima, zločinački 2. konjički puk *Car Dušan Silni* uputio se prema Bjelovaru. Nijemci su toga dana tenkovima već došli do Bjelovara, te su naišli na Srbe i prisilili ih na predaju. Bio je zarobljen i konjički major Nikola Hrgović iz Bjelovara, Srbin, za koje se pretpostavljalo da je naredio umorstva hrvatskih seljaka u selu Donji Mosti. Dospio je pred hrvatski sud u Bjelovaru. Nakon neuspjelog dokaznog postupka, u srpnju 1941. godine pušten je u Srbiju, gdje je nakon rata umro u Beogradu. Taj je podatak znakovit jer pokazuje djelovanje hrvatske sudske vlasti u novoj hrvatskoj državi, koja je poslije proglašena zločinačkom. Krivica se nije dokazala, zbog nedostatka svjedoka, pa je hrvatski sud u Bjelovaru oslobodio ozloglašenoga srpskog majora, čiji je 2. konjički puk *Car Dušan Silni* poubijao najmanje 11 nedužnih civila. Sud nije primijenio načelo zapovjedne odgovornosti, već je postupio po dokaznom postupku. Gradsko redarstvo u Bjelovaru 30. travnja 1941. izvijestilo je Ministarstvo vanjskih poslova NDH posebnim Iskazom o ubojstvima srbočetnika nad Hrvatima od 6. do 30. travnja 1941. na području grada Bjelovara i Kotarskog poglavarstva u Bjelovaru. Tih su dana poginula ukupno 33 Hrvata i to su bili prvi ratni zločini nad hrvatskim civilima početkom rata 1941. Srpski pokolj u Mostima, umjesto zastrašivanja hrvatskih seljaka, postigao je suprotan učinak. Većina je seljaka krenula u hrvatsku vojsku braniti Hrvatsku državu. U tijeku Drugog svjetskog rata i poraća, sela Gornji, Srednji i Donji Mosti teško su stradala. Poubijana su i poginula još 63

mještana, uz spomenutih 11 prvomučenika iz triju sela Mosti, ukupno 75 mještana. Na

kraju je u ožujku 1945. ubijen i župnik Viktor Müller.

Uz molitvu za pokojne i prigodne riječi spomenik je posvetio Varaždinski biskup Marko Culej, koji je zatim za sve poginule održao misu zadušnicu u mjesnoj crkvi Benedikta. Na posvećenju spomenika biskup Culej je među ostalim upozorio: »Mi smo danas ovdje puni zahvalnosti onima koji su organizirali ovaj spomenik kao znak da se ne smije zaboraviti one, koji su sebe ugradili u našu domovinu i našu sadašnju državu. Država se lako ne dobiva, ona se dobiva krvlju, ljubavlju i žrtvom. Pokojni predsjednik Tuđman jednom reče: 'Imamo svoju hrvatsku državu. Na krvi i mukama dobivenu, uz Božju pomoć i hrabrost hrvatskih sinova. Nju nam više nitko ne može oduzeti, ali je možemo izgubiti svojom neslogom.' Zato smo mi danas ovdje da se i molimo, da bude sloge među nama, da čuvamo ono u što su mnogi ugradili sebe, svoju krv i svoj život. Ovdje među imenima vidim i ime župnika Viktora Mülera, koji je isto odveden iz svojega doma. I na mjestu je, da bude župnik među svojim vjernicima i među mrtvima, kao što je bio među živima. Mi ćemo danas moliti za njih ovdje i u crkvi ćemo prikazati misnu žrtvu. Nosimo ih u srcima! Nije mrtav onaj koji je poginuo, nego je mrtav samo onaj kojega ljudi zaborave. I danas, mi dajemo počast onima koji su bili žrtve, a ne onima koji su ih ubili. Treba doduše u povijesti dugo čekati da se pravda i istina smiju reći, da pravda i istina dođu na svjetlo. Ali kao što u Boga vrijeme ne prolazi, zato i nakon 65 godina mi danas ovdje svjedočimo da oni koji su

iza sebe ostavili trag dobrote, trag vjere, trag ljubavi, ne umiru i njihovi tragovi ne mogu biti nikada izbrisani!«

Proglašenje Hrvatske države 8. travnja 1941. u Bjelovaru prije objave Nezavisne Države Hrvatske u Zagrebu i zatim srpski pokolj 2. konjičkog puka *Car Dušan Silni* 10. travnja 1941. nad jedanaestoricom seljaka u mirnom selu Donji Mosti povijesne su činjenice. To je hrvatska istina o kojoj se javno do 1990. nije smjelo ni pisnuti, a kamoli progovoriti. Danas se trebamo zapitati: zašto se i danas povijest prešućuje? Komu smeta istina? Zašto je izostala najviša državna počast palim nedužnim civilima za Hrvatsku? Hrvatska povijest sustavno je krivotvorena i zataškavana s namjerom lažnog prikazivanja genocidnih Hrvata pred svijetom i prikriivanja srpskih zločina nad Hrvatima kroz posljednjih stotinjak godina. U čije ime i zašto se to

ponavlja i danas? Zašto nam se nameće krivnja zbog 10. travnja 1941., kada događaji to ne opravdavaju? Hrvati bi se povodom svakog 10. travnja prije svega trebali prisjetiti krvavoga Velikog tjedna 1941. u bjelovarsko-bilogorskom kraju. Istina o tim događajima i danas se hrvatskom narodu iznova prešućuje umjesto da joj se osigura posebna pozornost. Tomu uporno pridonose mediji koji drsko ignoriraju objavu povijesnih podataka, te uskraćuju osvrt na krvave srbočetničke ratne zločine, koji su prethodili svim drugim zlima na hrvatskim prostorima. Srpski su zločini započeli prije svih drugih zločina, prije svega onoga što se poslije predbacuje Hrvatima kao genocid nad Srbima. Treba detaljno istražiti i rasvijetliti sve okolnosti zločina poznatih pod imenom prosinačkih žrtava 1918. na Trgu bana Jelačića u Zagrebu, zatim žrtava u travnju 1920. u Velikom Trojstvu, žrtava u rujnu 1920. u Velikom Grđevcu, sibirskih žrtava u veljači 1935., senjskih žrtava u svibnju 1937., atentata na Stjepana Radića i saborske zastupnike u Beogradskom parlamentu, atentata na Milana Šufflaya, atentata na Milu Budaka... i svih drugih nedovoljno istraženih srpskih zločina iz doba stare Jugoslavije. Istina o tim događajima također je većim dijelom prešućena, uglavnom se nastoji zataškati i nametnuti neka druga istina.

Dnevni tisak i elektronički mediji nedavni su događaj odavanja počasti civilnim žrtvama rata na Veliki četvrtak 1941. u Donjim Mostima doslovno prešutje li! Zločin nad svim

zločinima ratni je zločin nad civilima koji nemaju nikakvu mogućnost obrane. Kažu kako ratni zločini nikada ne zastarijevaju. Zašto onda zločin srbočetnika nad nemoćnim hrvatskim seljacima na samom početku Drugog svjetskog rata nikoga od vlasti u Zagrebu nije zanimao? Zašto taj događaj nije bio vrijedan medijske pozornosti i informiranja javnosti? Tko je za to odgovoran? Zločin prešućivanja, nakon zločina koji je počinjen nad nedužnim civilima, više je nego sramotan! Zašto se onda čudimo kad se u današnjim okolnostima suvremenog medijskog ispiranja mozga Hrvatima ponovno nastoji svim silama nametnuti osjećaj krivnje te ih ugurati na zapadni Balkan. Čini se to upravo metodama prešućivanja povijesnih istina, krivotvorenjem povijesnih uzroka i posljedica i izvrtanjem redoslijeda povijesnih događaja. Najnovijim podvalama i iskrivljenim političkim zaključcima Hrvatskoj se ponovno pokušava nametnuti osjećaj povijesne krivnje. A to nije ono što se zove istina! Barem ne kada govorimo o hrvatskim žrtvama i okolnostima započinjanja ratne 1941. kao i o posljedicama, poput kraja rata u Bleiburgu i hrvatskog naroda na Križnom putu. Za tu krivu sliku, koja se još uvijek nije povijesno ispravila, uz gotovo sve urednike elektroničkih medija i tiskovnih dnevno-političkih glasila, snose odgovornost i današnji vodeći političari i aktualna državna vlast.

Župan bjelovarsko-bilogorski Damir Bajs zajedno je s potomcima žrtava otkrio spomenik. Govorom je posvjedočio povijesnu istinu i ispravnost potrebe spomeničkog obilježavanja prvomučenika Hrvatske države. Spomenik je podignut prema zamisli dipl. ing. Mladena Gregurića, predsjednika Povjerenstva po čijem su se projektu odvijali radovi. Za podizanje spomenika u Donjim Mostima posebno je zaslužna Bjelovarsko-bilogorska županija na čelu sa sadašnjim županom Damirom Bajsom, donedavnim županom Antom Rade i sadašnjim zamjenikom župana Krešimirom Jelavićem. Također su zaslužni mnogi bjelovarsko-bilogorski gospodarstvenici i cijeli niz vrlo aktivnih pojedinaca. To je zapravo primjeren način kako bi trebale postupati i ostale državne strukture. Županijsko poglavarstvo i Odbor za podizanje spomen-obilježja uzorno i detaljno su organizirali ovaj značajan događaj, obrativši se javnosti, medijima i državnim strukturama, službenim dopisom o svečanosti koja će se održati 8. travnja 2006. godine u selu Donji Mosti. Povod je dovoljno jasno bio objašnjen u dopisu, u kojem je među ostalim stajalo: »Mi Hrvati još uvijek malo znamo o sebi, pa i za događaj koji se zbio u selu Donji Mosti 10. travnja 1941., a od povijesnog je značaja i svakako pripada hrvatskoj povijesti.« Istina o događaju iz Donjih Mosti sigurno se tiče svih Hrvata, od urednika hrvatskih medija do hrvatskog državnog vrha, u interesu hrvatskog naroda. Zašto nisu o tome informirali javnost, odnosno zašto nisu nazočili događaju otkrivanja spomenika hrvatskim civilnim žrtvama i mučenicima, ozbiljno je pitanje njihove odgovornosti prema dužnostima koje obnašaju i prema hrvatskom narodu kojem bi trebali služiti.

Fotografije: Damir Borovčak Donji Mosti 2006.g.

OBJAVLJENO:

Damir Borovčak:

Hrvatsko slovo, 21. i 28. travnja i 5. svibnja 2006.

Društvene obavijesti, Švicarska, svibnja 2006.

Voliš li Hrvatsku? (Vlastita naklada, Zagreb 2007.)